

T.B.M.M.

(S. Sayısı : 564)

23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun Tasarısı ve Anayasa ve Adalet Komisyonları Raporları (1/780)

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

Sayı : B.02.0.KKG.0.10/101-219/6042

5.12.2000

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 30.11.2000 tarihinde kararlaştırılan "23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Bülent Ecevit

Başbakan

GENEL GEREKÇE

1. Toplumda meydana gelen sosyal ve ekonomik değişimlerin, suçların çeşitliliğinin ve miktarının artmasında etken olduğu görülmektedir. Bu suçları işleyenlerin topluma yeniden kazandırılmaları ve toplumla bütünleşmeleri bakımından, 23 Nisan 1999 tarihine kadar işlenen suçların infaza esas olan cezalarının toplamından on yıl indirim yapılmaktadır.

Tasarıda, ölüm cezalarının yerine getirilmemesi, onun yerine ilgili kanunlarda öngörülen infaz hükümlerinin uygulanması; müebbet ağır hapis cezasına mahkûm olanların ilgili kanunlarına göre çekmeleri gereken cezalarından, diğer şahsî hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren suçları işleyenler ile cezaları şahsî hürriyeti bağlayıcı cezaya dönüştürülenlerin hükümlülük süresinden on yıl indirim yapılması, kişinin muhtelif suçları söz konusu olduğunda tüm suçlarının cezalarının toplamı üzerinden yapılacak indirimin on yılı geçmemesi ilkeleri benimsenmiştir.

Ayrıca, 23 Nisan 1999 tarihine kadar işlenmiş ve ilgili kanun maddesinde öngörülen şahsî hürriyeti bağlayıcı cezanın üst sınırı on yılı geçmeyen suçlardan dolayı kamu davasının açılmasının ve açılmış davaların kesin hükme bağlanmasının ertelenmesi, ertelenen davalardan dolayı varsa tutukluların salıverilmesine karar verilmesi ve bu suçlarla ilgili dava ve delillerin öngörülen sürelerin sonuna kadar muhafaza edilmesi, erteleme konusu suç kabahat ise bir yıl, cürüm ise beş yıl içinde bu kabahat veya cürüm ile aynı cins veya daha ağır şahsî hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren bir suç işlenmeksizin geçirilmesi halinde, ertelemeyen yararlanan hakkında kamu davasının açılmaması ve açılmış olan davanın ortadan kaldırılması öngörülmüştür.

Buna karşılık bazı suçlar, kamu düzeni ve kamu güvenliğiyle yakın ilgileri nedeniyle kapsam dışı bırakılmıştır.

Tasarının 1 inci maddesi, bu gerekçelerle hazırlanmıştır.

2. 23 Nisan 1999 tarihine kadar sorumlu müdür sıfatı ile veya basın yoluyla yahut sözlü veya görüntülü yayım araçlarıyla işlenen suçlardan dolayı verilen cezaların infazının veya bu suçlar nedeniyle açılması gerekli davaların açılmasının yahut açılmış olan davaların kesin hükme bağlanmasının ertelenmesi düşüncesiyle yürürlüğe konulan 28.8.1999 tarihli ve 4454 sayılı Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanununun 1 inci maddesinin birinci fıkrasındaki "...basın yoluyla yahut sözlü veya görüntülü yayım araçlarıyla işlenmiş olup..." bölümünün Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin 12 Ekim 2000 tarih ve 24198 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 19.9.2000 tarihli ve E. 1999/39, K. 2000/23 sayılı Kararında iptal gerekçesi olarak, düşüncüyü açıklama özgürlüğü bağlamında basın yoluyla yahut sözlü veya görüntülü yayım araçlarıyla işlenen suçlar yönünden erteleme adı altında bir olanak getirildiği, ancak aynı tür suçların daha az cezayı gerektiren basın yoluyla yahut sözlü veya görüntülü yayım araçlarıyla işlenmemiş olanların kapsam dışı bırakıldığı, aynı tür suçu işleyenler için farklı uygulama öngören bu düzenlemenin haklı bir nedeninin bulunmadığı, adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu sürdürmekle yükümlü olan hukuk devletinde, yalnız suç ve cezaların saptanmasında adil ölçütlerin gözetilmesiyle yetinilemeyeceği, bunların kaldırılması, değiştirilmesi ya da kimi olanaklar tanınması söz konusu olduğunda da aynı ölçütlerin esas alınmasının zorunlu olduğu belirtilerek, dava konusu düzenlemeyle aynı tür suçun daha ağırları erteleme kapsamına alıp, hafif olanını bu olanaktan yararlandırmamanın adil olduğunun ileri sürülemeyeceği belirtilmiştir.

Tasarının 2 nci maddesi, 4454 sayılı Kanununun 1 inci maddesinin birinci fıkrasının Anayasa Mahkemesinin iptal kararı doğrultusunda yeniden düzenlenmesi ve düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyetinin kullanımı yoluyla işlenmiş suçların madde kapsamına alınması amacıyla hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. – 23 Nisan 1999 tarihine kadar işlenmiş olan suçlar nedeniyle; verilen ölüm cezalarının yerine getirilmemesi, bu durumda olanlar hakkında tâbi oldukları kanunlardaki infaz hükümlerinin aynen uygulanması, müebbet ağır hapis cezasına hükümlü olanların ilgili kanunlarına göre çekmeleri gereken cezalarından, diğer şahsî hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren suçları işleyenler ile cezaları şahsî hürriyeti bağlayıcı cezaya dönüştürülenlerin hükümlülük süresinden on yıl indirim yapılması, ancak muhtelif suçlar söz konusu olduğunda tüm suçların cezalarının toplamı üzerinden yapılacak indirimin on yılı geçmemesi ilkeleri getirilmektedir.

Ayrıca, 23 Nisan 1999 tarihine kadar işlenmiş ve ilgili kanun maddesinde ölüm, müebbet ağır hapis ve üst sınırı on yılı aşan şahsî hürriyeti bağlayıcı ceza öngörülen suçlardan dolayı girişilmiş takibat ve açılmış davaların sonuçlandırılarak kesin hükme bağlanması; buna karşılık ilgili kanun maddesinde öngörülen şahsî hürriyeti bağlayıcı cezanın üst sınırı on yılı geçmeyen suçlardan dolayı yapılan takibat ve kesin hükme bağlanmamış davaların ertelenmesi ve Türk Ceza Kanununun 95 inci maddesine paralel olarak, erteleme konusu suç kabahat ise bir yıl, cürüm ise beş yıl içinde bu kabahat veya cürüm ile aynı cins veya daha ağır şahsî hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren bir suç işlenmediğinde kamu davasının açılmaması, açılmış olan davanın ortadan kaldırılması öngörülmektedir.

Öte yandan, kamu düzeni ve kamu güvenliğiyle yakından ilgili bulunan bazı suçlar ile daha önce şartla salıverme hükümlerinden yararlandığı halde yeniden suç işleyerek hüküm giyenlerin ve daha önce aştan yararlananların madde kapsamı dışında tutulması; cezaevinde disiplin cezası alanlar ile haklarında yakalama, tutuklama veya muhkümiyet kararı bulunup da firar halinde olanların ise bazı şartları yerine getirmeleri durumunda bu madde ile getirilen olanaklardan yararlandırılmaları düzenlenmektedir.

Madde 2. — 4454 sayılı Kanununun 1 inci maddesinin birinci fıkrasının bir bölümünün Anayasa Mahkemesince iptali üzerine, iptal gerekçeleri dikkate alınarak, sorumlu müdür sıfatı ile işlenmiş suçlar dahil olmak üzere, basın yoluyla veya sözlü veya görüntülü yayın araçlarıyla yahut miting, kongre, konferans, seminer, sempozyum, açık oturum ve panel gibi her türlü toplantılarda yapılan konuşmalarla işlenen ve ilgili kanun maddesinde öngörülen şahsi hürriyeti bağlayıcı cezanın üst sınırı oniki yılı geçmeyen suçlardan dolayı oniki yıl veya daha az şahsi hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm edilmiş bulunanların cezalarının infazının erteleneceği belirtilmiştir.

Madde 3. — Yürürlük maddesidir.

Madde 4. — Yürütme maddesidir.

Anayasa Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Anayasa Komisyonu

7.12.2000

Esas No. : 1/780

Karar No. : 3

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığınızca, 5.12.2000 tarihinde Esas Komisyon olarak Adalet, Tali Komisyon olarak Anayasa Komisyonuna havale edilen "23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıvermeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun Tasarısı (1/780)" DSP, MHP, ANAP ve FP Gruplarının Genel Kurulda kabul edilen 6.12.2000 tarihli toplantısında Adalet Bakanı Sayın Hikmet Sami Türk, İçişleri ve Adalet Bakanlıkları yetkililerinin katılımıyla görüşülmüştür.

Tasarı ile; müebbet ağır hapis cezasına mahkûm olanlarla, diğer şahsi hürriyeti bağlayıcı ceza-yı gerektiren suçları işleyenler ve cezaları şahsi hürriyeti bağlayıcı cezaya dönüştürülenlerin hükümlülük süresinden on yıl indirim yapılması, kişinin birden fazla suçunun söz konusu olması durumunda tüm suçlarının cezalarının toplamı üzerinden yapılacak indirimin on yılı geçmemesi, şartla salıvermenin esasları öngörülmekte; 28.8.1999 tarihli ve 4454 sayılı Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanununun 1 inci maddesinin Anayasa Mahkemesince bir bölümü iptal edilen birinci fıkrası yeniden düzenlenmektedir. Bu düzenleme ile düşünceye açıklama ve yayma hürriyetinin kullanımı yoluyla işlenmiş suçların madde kapsamına alınmasının amaçlandığı belirtilmektedir.

Adalet Bakanı Sayın Hikmet Sami Türk, Tasarayı sunuş konuşmasında şu hususları vurgulamıştır :

— 1999 yılında çıkarılan Bazı Suç ve Cezaların Affına İlişkin Kanun, Cumhurbaşkanınca bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderilmiştir. Bu Kanun tekrar görüşülürken ortaya çıkan görüş ayrılığı ise bu ana kadar giderilememiştir. Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanununun 1 inci maddesinin bir bölümü Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir. Bunların sonucunda ceza indirimi, şartıyla salıverme ve ertelemeyi içeren Tasarıdaki model ortaya çıkmıştır. Özellikle 4454 Sayılı Kanununun Anayasa Mahkemesince iptal edilen bölümü yeniden düzenlenmiştir. Model kısaca şartla salıvermeye dayanmaktadır. Şartlı salıvermede sonradan suç işlenmesi durumunda kararın geri alınması söz konusudur. Kanunla yapılmasında da durum aynıdır. Bundan önce çıkarılan Bazı Suç ve Cezaların Affına İlişkin Kanundaki tarih yani 23 Nisan 1999 bu Tasarıda da esas alınmıştır.

— Tasarıya göre, verilen ölüm cezaları yerine getirilemeyecektir. Müebbet ağır hapis cezasına hükümlü olanlarla şahsi hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm edilenlerin toplam hükümlülük süresinden o yıl indirim söz konusudur. Bu 1991'de çıkarılan Terörle Mücadele Kanununun geçici maddelerinden ayrılan noktadır. On yıllık indirimden sonra çekilecek cezası kalmayanlar şartla salıverile-

cek, kalanlar cezasını çektikten sonra salıverilecektir. Tasarıda devam eden davalarda uygulanacak esasları ve henüz takibata geçilmemiş veya dava açılmamış durumlarda yargılamanın yapılacağı ve sonuca göre işlemin gerçekleşeceği belirtilmiştir. On yılı geçmeyen suçlarda yargılamanın yapılması uygun görülmemiş, bu bakımdan erteleme modeli getirilmiştir. Mahkemelerin gereksiz yere bu davalarla uğraşmaması davalı ve davacıların bu davaları izlemekten kurtarılması amaçlanmıştır.

— Tasarıda çeşitli suçlarda istisnalar söz konusudur. İstisnalar kamu düzeni ve kamu güvenliği nedeniyle öngörülmüştür.

Sayın Bakan sorular üzerine yaptığı açıklamada; istisnalar belirlenirken Anayasanın 14 ve 169 uncu maddesinin kapsamının göz önünde tutulduğuna; dikkat çekmiştir. Terörle Mücadele Kanununun özellikle 8 inci maddesinin Tasarının 2 nci maddesi ve 4454 Sayılı Kanunda erteleme kapsamında olması nedeniyle istisnalar içinde olmadığını; Komisyonun takdiri ile bu bölüme alınabileceğini ifade etmiştir. Anayasa Mahkemesinin af, şartlı salıverme ve erteleme ile ilgili kararlarında; Anayasanın eşitlik ilkesinin ihlal edilmesi için infaz yönünden eşit ve aynı durumda olanların şartlı salıverme bakımından farklı uygulamaya tâbi tutulmasının gerektiğini bunun dışında eşitlik ilkesinin mutlak olmadığını belirtmiştir. Eşitlik ancak eşit durumda olanlar için söz konusudur. Anayasa Mahkemesinin afla şartlı salıverme modelini karşılaştırdığı hallerde şartlı salıvermede Anayasa ya aykırılığı görmediğinin altı çizilmiştir. Bu modelde; şartlı salıverilenler ve ertelemeden yararlananlar arasında suç işleme oranının affa göre daha az olduğu tespit edilmiştir. Af Kanunlarında affın telaffuz edildiği tarih önemlidir. Sonraki bir tarihin esas alınması suçu teşvik edecektir.

Bu Tasarı hazırlanırken kişiler değil suçlar esas alınmıştır. Ceza indirimi içtima durumunda infaza esas en üst sınırdan yapılacaktır.

Tasarının geneli üzerinde yapılan görüşmelerde şu görüşler dile getirilmiştir:

— Anayasanın 87 nci maddesinde genel ve özel af çıkarma yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisine verilen bir yetkidir. Bunun içinde şartla salıverme de vardır. Bu Tasarı bu yetkiye dayanılarak hazırlanmıştır. Toplum pek çok sebeple gerilmiş; suça teşvik edilme oranı hızla artmıştır. Bu nedenle böylesi bir atıfet yerinde ve zamanında olacaktır.

— Komisyonumuz Tali Komisyon olduğu için konuyu özellikle Anayasa aykırılık yönünden incelemelidir.

— Başlık muhtevayı karşılamamaktadır. Bu çerçevede yeniden gözden geçirilmelidir.

— Tasarının kapsadığı dönem amaca uygun değildir. 23 Nisan 1999'dan bu yana uzun bir zaman geçmiştir. Bu nedenle 29 Ekim 2000 tarihi esas alınabilir.

— Tasarı bütünüyle Anayasanın 2 ve 10 uncu maddelerine aykırılık taşımaktadır. Eşitlik ilkesi tasarıda göz ardı edilmiştir.

— Böyle bir Kanuna toplumsal olarak ihtiyaç duyulmamakta, siyasal gerekçelerle getirilmektedir. Doğru olan genel af çıkarmaktır, Erteleme ya da şartla salıverme çözüm değildir.

— Tasarıda farklı süreler esas alınmıştır. 1 inci maddede 10 yıl, 2 nci maddede ise 12 yıl esastır. Bu konuda yeknesak bir düzenleme getirilmelidir. Cezası infaz edilenlerle edilmeyenler arasında da eşitlik gözetilmelidir.

— Bu Kanun şartla salıverme olarak gelmiştir. Bu müesseseleri yargı organları uygulayacaktır. Kanunla ancak infaz hükümleri düzenlenebilir, ya da genel veya özel af çıkarılabilir. Af, sosyal şartların belli ölçünlüğe geldiğinde yasama organının kullanabileceği istisnai bir yetkidir. Devletimizin yapısı hukuk devletidir. Hukuk devleti müeyyideler ve bunların uygulanacağına duyulan inanca dayanır. Sıkça kullanılan af yetkisi bu inancı zedeler.

— Yargı organlarının kendi içinde uyguladıkları müesseselere yasama organı müdahale etmemelidir. Şartlar gerçekleşmediği takdirde kullanılacak böyle bir yetki ve yapılacak düzenleme Anayasanın temel prensiplerine aykırılık teşkil edecektir. Eşitlerin eşitliği ilkesine de aykırılık söz konusudur. Örneğin 333 üncü madde kapsam içindeyken daha hafifi olan 240 ıncı madde kapsam dışı kalmıştır. İstisna hükümleriyle kapsam düzenlenirken pek çok halde eşitlik ilkesi dikkate alınmamıştır. İstisnaları belirlemede kriter söz konusu değildir. Düzenleme bu yönüyle keyfidir. Geliş şekli itibarıyla bir infaz yasasıdır. Hâkimin yerine geçerek yasama organının infaz yapması doğru olmayan bir durumdur.

— İstisnalardan bir kısmı yerinde değildir. Bu nedenle kapsama alınmalıdır. 162, 298, 301, 303 üncü maddeler gibi.

Tümü üzerindeki görüşmelerden sonra Tasarının Tali Komisyon olarak görüşülmesi nedeniyle sadece Anayasaya aykırılık yönünden incelenmesini içeren önerge Komisyonumuzca oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Bu çerçevede maddelere geçilmemesi, Tasarının tümünün Anayasaya uygun olup olmadığının tespit edilerek Adalet Komisyonuna bu yönde görüş bildirilmesi ve Tasarının başlığının “Davaların Açılmasının, Kesin Hükme Bağlanmasının ve Cezaların İnfazının Ertelelenmesine Dair Kanun Tasarısı” olarak değiştirilmesinin Adalet Komisyonuna önerilmesi oy çokluğu ile kabul edilmiş ve yapılan oylama sonucunda Tasarının Anayasaya aykırı olmadığına oy çokluğu ile karar verilmiştir.

Raporumuz havalesi gereği Esas Komisyon olan Adalet Komisyonuna gönderilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan <i>Turhan Tayan</i> Bursa Üye <i>Ahmet İyimaya</i> Amasya (Muhalifim. Şerhimi vereceğim) (1 inci Maddeye Muhalifim) Üye <i>Salih Çelen</i> Antalya (Tümüne muhalifim. Muhalefet şerhi vereceğim) Üye <i>Ayvaz Gökdemir</i> Erzurum (Muhalifim) Üye <i>Cavit Kavak</i> İstanbul Üye <i>Mustafa Verkaya</i> İstanbul Üye <i>Rahmi Sezgin</i> İzmir Üye <i>Mehmet Kundakçı</i> Osmaniye	Başkanvekili <i>N. Kemal Atahan</i> Hatay Üye <i>Cemil Çiçek</i> Ankara Üye <i>Şaban Kardeş</i> Bayburt Üye <i>Edip Özgenç</i> İçel Üye <i>Osman Kılıç</i> İstanbul Üye <i>Nevzat Yalçıntaş</i> İstanbul (Bazı maddelere karşı oyum var) Üye <i>Mustafa Kamalak</i> Kahramanmaraş (1. maddeye muhalifim) Üye <i>Şeref Malkoç</i> Trabzon (1. maddeye muhalifim)	Kâtip <i>E. Cenap Gülpınar</i> Şanlıurfa Üye <i>H. Tayfun İçli</i> Ankara Üye <i>İsmail Alptekin</i> Bolu (1. maddeye muhalifim) Üye <i>Cahit Tékeliöğlü</i> İçel Üye <i>Necdet Saruhan</i> İstanbul Üye <i>İşın Çelebi</i> İzmir Üye <i>İsmail Çevik</i> Nevşehir Üye <i>Ali Naci Tuncer</i> Trabzon (Muhalifim)
--	---	--

KARŞI OY GÖRÜŞÜ

Tasarıya karşı olan görüşlerimiz, Anayasa Komisyonu tutanaklarına intikal etmiştir. Sözlü geçen tutanak bölümleri, yollama yoluyla "karşı görüşümüzün" bir parçasıdır. Aşağıdaki düşünceler, tasarıya karşı anlatımların kısa ifadesidir :

1. Meclisin en temel yetkisi olan af tasarrufunun toplumsal şartları gerçekleşmemiştir. Savaş, kalkışma gibi olağanüstü durumların, rejim değişikliği, çağa damga vuran önemli olay, köklü ve yaygın değişimin yaşanmadığı dönemlerde af, bu yetkinin tipik kötüye kullanılmasını oluşturur. Cezaların infaz edileceği yönündeki önleyici temel değeri çökertir. 2000 affı, 1974 af zihniyetinin tipik tekrarıdır.

2. Gün, büyük sayılar yasasının somutun özelliğini kapsamayan yasama kusurlarını giderecek, suç ve cezaları toplumsal değer ölçülerine ve evrimin mukayeseli aklına göre yeniden tarif edecek; insan hakları, özgürlükler, siyasette-felsefede tarafsız ve fakat öz işlevine çekilmiş güçlü devlet vatanını gerçekleştirecek hukuk ve ceza reformunun yapılması gerektiği gündür. Parlamento, bir asırda ancak bir kez kullanabileceği af yetkisinin mahmurluğuna değil, çağdaş yapılanma standartları hedefine koşması gereken millî organımızdır.

3. Düşünce ve basın suçu, "somut ve yaygın/mevcut tehlike" evrensel ölçütü içinde yeniden tanımlanmalı, bu ölçütün kapsam alanında bulunmayan suç halleri, pozitif hukukumuzdan ayıklanmalıdır. Tabii olarak suçlu olmayanların, yasalarla suçlu kılınmaları; bir hukuk/demokrasi ayıbıdır. Düşünceyi ve ifadesini insandan ceza kerpeteniyle sökmeye çalışanlar; zihniyetler, düzenler -yerleri ne olursa olsun- insanın yanı olamazlar.

4. Af yetkisi mutlaka kullanılacak ise, -makul istisnalar ayıracında- devlete karşı suçlar için kullanılmalıdır. Affı kullanan devletin kendine karşı ika edilen eylemlerde cimri; insana karşı suçlarda cömert davranması; bir devlet uygarlığının tezahürü olamaz.

5. Anayasaya aykırılık yönünden, aşağıdaki argümanlar da gözardı edilemez :

a) Af, yürürlükteki (pozitif) ceza hukukuna göre belirlenen veya belirlenecek olan mahkûmiyet sonuçlarına yasama organının; kaldırma, indirme veya dönüştürme içerikli müdahalesidir. Bir tasfiye kuralı olan af, cezayı belirleyecek genel kurullara ilişemez. Aksi takdirde affın zaman bakımından kapsamı dışında kalan dönem ile af dönemi arasındaki suçlular ve ölçme kuralları yönünden farklılık yaratılmış olur. Bu ise, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine aykırıdır. (Any. Mad. 2, 10, An. Mah. 13.3.1979 t, 67/14-E/K. AMKD. S : 17. Shf. 100-124 özellikle Shf. 112, Dr. Öden, A. Merih. Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi (Yayımlanmamış doktora tezi) Shf. 257 ve civ. Ayrıca sözü geçen eserdeki dipnot 132'de yapılan atıflar) Komisyonun benimsediği metin; tecil, şartlı salıverme gibi temel ceza hukuku (yasası) kurallarını bu yasaya özgü olarak genel yapılarından farklı biçimde ele almıştır. Hiçbir yasanın hukuku ve eşitliği çiğneyerek imtiyaz yaratma gücü olamaz. Böyle bir düzenleme, af tarihinden sonrası için de etkili olacak süreklî bir normun konması (mevcudun ilgası) yoluyla ancak sağlanabilir.

Tasarının adı ne olursa olsun, yasama organının yargı kararlarına müdahalesi, bir "AF"tır. Ad veya terim değişikliğiyle af nitelemesi yok edilemez. "Şartlı salıverme" adı bu şekilde anlaşılmalıdır. Affın kötü imajından ve toplumsal tepkiden kaçınmanın yolu, kılıf değiştirmek değil, doğru özde buluşmaktır. Halkın sesine kulak vermektir. (Any. Md. 2)

b) Bürokratik devletten anayasamızın 2 nci maddesinde yazılı demokratik devlete geçişin araçlarından biri de, memur suçu kavramıyla izahı imkânsız bir sosyolojik gerçeğin kabulü ve yasalastırılmada bu kabulün gözardı edilmemesidir. Devletin bürokrasi aygıtı, görüntüleri her insaflı insanı ülkütücü bir suçlar yumağı ile bağlantı ve iştirak içindedir. Nerede ise bu bağ, organik bütünlüğe doğru gitmektedir. Devletin işlevini felce uğratan ve gözler önüne seren bu bozulmadan, yargı

işletilmeden kurtulamaz. Bürokrasi, bağırsaklarının taşıdığı kiri görülmüyecek yegâne merccek, bağımsız yargıdır. Böyle bir af, zaman itibarıyla da demokratik hukuk devleti (Any. Mad. 2) ilkesini ihlaldir. Yasama, sosyolojik ve güncel gerçeğin anayasaya yüklediği bu anlama gözünü kapayamaz.

c) Affi red hakkının tanınmaması, bir kusurdur. Bu anlayış, temiz siyaset, saydam yönetim, insan hakları ve hukukun üstünlüğü değerleri içinde savunulamaz. "Affin mecburılığı" klasik görüşü, aşılmaz ve yeni değerlere göre terk edilemez bir prensip değildir. Yasama, asli bir yetki olarak (Any. Mad. 7) ancak anayasa ile bağlıdır. (Any. Mad. 11/1,2)

d) Tasarı, gerek kapsam-dışı ve gerekse indirim kategorileri bakımından herhangi bir hukuki kriteri benimsemiş değildir. Bu keyfi düzenleme, genellik ve eşitlik prensiplerini çiğneyerek imtiyaz yaratma girişimidir. (Any.87, 2, 10) Tasarının yasalaşmasını izleyen günlerde, sözü geçen istisnaların Anayasa Mahkemesince iptali ve bu kapsamdaki tutuklular ile hükümlülerin saltverilmelerinin sorumluluğu, girişime omuz verenlerin olacaktır. Çünkü bu konuda Yüksek Mahkeme içtihadı açıktır ve yasamayı bağlayıcıdır. (Any. Mad. 153, An, Mah.24.6.1976 t, 7/35-E 31.3.1992 t, 18/20-EK; 19.9.2000 t, 39/23-E/K. TCK.230 hükmünün af kapsamına alınması, siyasi yolsuzluğu korumaktır.)

e) Düşünce özgürlüğüyle ilgili suç ve cezaların (düşünceyi suç ve ceza ile bütünleştiren bu talihsiz kavramı kullanma ayıbını hiçbir zaman özümsemeyerek) af imkansızlığı karşısında (Any.87, 14) bu yöndeki suçların ceza yasalarından ayıklanması ve özürlü anayasanın değiştirilmesi gereği açıktır ve bu gerek savsaklanamaz.

"Ana rejimler, özgürlükler sorununu, ara rejimlerin bunları tahrip hızının en az yarısı kadar bir sür'atle çözmek zorundadır." Aksi takdirde, ana dönemlerin de, siyasetlerin de "İçti doldurulamaz." Biçimsellik ve seremoni, rejimin yegâne karakterine döndürür. Anayasal demokrasi, hiçbir zaman bu değildir.

Mevcut anayasal açıklık karşısında, toplumsal talep tabanından da yoksun bir girişimi -ne pahasına olursa olsun- sürdürme ısrarını izah edecek bir gerekçeyi bulmakta zorluk çektiğimizi; doğru yolun, tasarımı geri çekme yoluyla karartmakta olduğunu düşünüyoruz.

Saygılarımızla,

Ahmet İyimaya
Amasya

Ali Naci Tuncer
Trabzon

Adalet Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Adalet Komisyonu

Esas No. : 1/780

Karar No. : 3

7.12.2000

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Davaya ve Cezaların Ertelemeğine Dair Kanun Tasarısı, Adalet Bakanı Sayın Prof. Dr. Hikmet Sami Türk'ün ve Adalet Bakanlığı temsilcilerinin de katılmalarıyla Komisyonumuzun 7.12.2000 tarihli 5 inci birleşiminde yapılan 3 oturumda ayrıntılı olarak incelenip görüşülmüş, geneli üzerinde yapılan görüşmelerin tamamlanmasının ardından, tali komisyon olan Anayasa Komisyonunun, Tasarının Anayasaya aykırı olmadığına oyçokluğu ile karar verdiği raporunda, Tasarı başlığının "Davaların Açılması, Kesin Hükme Bağlanması ve Cezaların İnfazının Ertelenmesine Dair Kanun Tasarısı" olarak değiştirilmesine ilişkin önerisi oylanmış, Tasarının geçici hükümler içermesi dikkate alınarak ve bu nedenle de tarih belirtmesi uygun görülerek öneri reddedilmiştir.

Gerekçesi uygun görülerek maddelerine geçilmesi kabul edilen Tasarı, Bakanlar Kurulundan gelen şekli ile aynen kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere saygı ile arz olunur.

Başkan <i>Emin Karaa</i> Kütahya Kâtip <i>Yekta Açıköz</i> Samsun Üye <i>Mehmet Gözlükaya</i> Denizli	Başkanvekili <i>İ. Sühan Özkan</i> İstanbul Üye <i>Müjdat Kayayerli</i> Afyon Üye <i>Fahrettin Kukaracı</i> Erzurum	Sözcü <i>Salih Erbeyin</i> Denizli Üye <i>Ramazan Toprak</i> Aksaray Üye <i>Ali Günay</i> Hatay
(Muhالیf olarak imzalıyorum, (1 inci Maddeye muhalifim) muhalıfet şerhım eklidir)		
Üye <i>Erol Al</i> İstanbul Üye <i>Mehmet Gül</i> İstanbul Üye <i>Mehmet Ali Şahin</i> İstanbul	Üye <i>İsmail Aydınli</i> İstanbul Üye <i>A. Nazlı Ilıcak</i> İstanbul Üye İşılray Saygın İzmir	Üye <i>Mustafa Düz</i> İstanbul Üye <i>Mehmet Pak</i> İstanbul Üye Edip Özbaş Kahramanmaraş
(Muhالیf olarak imzalıyorum)	(İmzada bulunamadı)	(İmzada bulunamadı)
Üye <i>Sevgi Esen</i> Kayseri (Muhالیfım, muhalıfet şerhım eklidir)	Üye <i>Cemal Özbilen</i> Kırklareli	Üye <i>Erdoğan Sezgin</i> Samsun (Muhالیfım, muhalıfet şerhım eklidir)
Üye Yaşar Topçu Sinop (Toplantıya katılmadı)	Üye Mehmet Fevzi Şıhanlıoğlu Şanlıurfa (Toplantıya katılmadı)	Üye <i>Orhan Bıçakçıoğlu</i> Trabzon
	Üye <i>Fethullah Erbaş</i> Van	

MUHALEFET ŞERHİ
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Adalet Komisyonu Başkanlığına

ANKARA

Görüşülmekte olan (1/780) sıra sayılı tasarıya muhalif olduğumuzu beyan etmiş bulunmaktayız.

Anayasa Komisyonunda yapılan görüşmeler sonucunda tasarıya muhalif olan Anayasa Komisyonu üyesi (Ahmet İyimaya ve arkadaşlarının) muhalıfet şerhlerine aynen katıldığımızı beyan ederiz.

7.12.2000

Mehmet Gözlükaya
Denizli

Sevgi Esen
Kayseri

Erdoğan Sezgin
Samsun

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

23 NİSAN 1999 TARİHİNE KADAR İŞLENEN SUÇLARDAN DOLAYI ŞARTLA SALIVERİLMEMEYE, DAVA VE CEZALARIN ERTELENMESİNE DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1. — 23 Nisan 1999 tarihine kadar işlenen suçlar nedeniyle;

1. Verilen ölüm cezaları yerine getirilmez.

Bu durumda olanlar hakkında tâbi oldukları kanunlardaki infaz hükümleri aynen uygulanır.

2. Müebbet ağır hapis cezasına hükümlü olanların çekmeleri gereken toplam cezalarından; şahsî hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm edilenler ile aldıkları ceza herhangi bir nedenle şahsî hürriyeti bağlayıcı cezaya dönüştürülenlerin toplam hükümlülük süresinden on yıl indirilir. İndirim, verilen her bir ceza için ayrı ayrı değil, toplam ceza üzerinden bir defaya mahsus yapılır. Ancak bir kişinin muhtelif suçlarından dolayı cezaları ayrı ayrı tarihlerde verilmiş olsa bile, bu cezalarının toplamı üzerinden yapılacak indirim on yılı geçemez.

Tâbi oldukları infaz hükümlerine göre çekmeleri gereken toplam cezalarından veya toplam hükümlülük sürelerinden on yıllık indirim yapıldıktan sonra ceza süresi veya hükümlülük süresi dolmuş olanlar, iyi hâlli olup olmadıklarına bakılmaksızın ve istemleri olmaksızın derhal; toplam cezaları on yıldan fazla olanlar ise tâbi oldukları infaz hükümlerine göre fazla olan cezalarını çektikten sonra şartla salıverilirler.

3. 23 Nisan 1999 tarihine kadar işlenen suçlar nedeniyle tutuklu olan sanıklardan;

a) Hazırlık soruşturmasında, iddianameye esas olan suçun niteliğine,

b) Son soruşturmada, iddianamede yazılı suçta veya değişen suç niteliğine

göre kanunda belirtilen cezanın asgâri haddi esas alınmak suretiyle, tâbi oldukları

ADALET KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

23 NİSAN 1999 TARİHİNE KADAR İŞLENEN SUÇLARDAN DOLAYI ŞARTLA SALIVERİLMEMEYE, DAVA VE CEZALARIN ERTELENMESİNE DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1. — Tasarının 1 inci Maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

infaz hükümlerine göre on yıllık indirim göz önüne alınarak, bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren otuz gün içinde, kamu davası açılmamışlar için savcılıklarca, kamu davası açılan tutuklu sanıklar için mahkemelerce, dosyaları Yargıtayda veya Askerî Yargıtayda bulunanlar ilgili dairesince veya başsavcılıklarınca bu Kanuna göre hesaplamalar yapılarak; tutukluluk halinin devamı veya kaldırılması hakkında karar verilir.

23 Nisan 1999 tarihine kadar işlenmiş ve ilgili kanun maddesinde ölüm, müebbet ağır hapis ve üst sınırı on yılı aşan şahsî hürriyeti bağlayıcı ceza öngörülen suçlardan dolayı haklarında henüz takibata geçilmemiş veya hazırlık soruşturmasına girilmiş olmakla beraber dava açılmamış olan sanıkların yargılamaları yapılır. Yapılan yargılama sonunda mahkûmiyetine karar verilenlere de hükmün kesinleşmesinden sonra bu maddedeki şartla salıverilme hükümleri uygulanır.

4. 23 Nisan 1999 tarihine kadar işlenmiş ve ilgili kanun maddesinde öngörülen şahsî hürriyeti bağlayıcı cezanın üst sınırı on yılı geçmeyen suçlardan dolayı haklarında henüz takibata geçilmemiş veya hazırlık soruşturmasına girilmiş olmakla beraber dava açılmamış veya son soruşturma aşamasına geçilmiş olmakla beraber henüz hüküm verilmemiş veya verilen hüküm kesinleşmemiş ise, davanın açılması veya kesin hükme bağlanması ertelenir; varsa tutukluluk halinin kaldırılmasına karar verilir. Bu suçlarla ilgili dosya ve deliller, bu bentte öngörülen sürelerin sonuna kadar muhafaza edilir.

Erteleme konusu suç kabahat ise bir yıl, cürüm ise beş yıl içinde bu kabahat veya cürüm ile aynı cins veya daha ağır şahsî hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren bir suç işlendiğinde, erteleme konusu suçtan dolayı da dava açılır veya daha önce açılmış bulunan davaya devam

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

edilerek hüküm verilir. Öngörülen süreler, erteleme konusu kabahat veya cürüm ile aynı cins veya daha ağır şahsî hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren bir suç işlenmeksizin geçirildiğinde, ertelemeden yararlanan hakkında kamu davası açılmaz, açılmış olan davanın ortadan kaldırılmasına karar verilir.

5. Ancak;

a) Türk Ceza Kanununun 125 ilâ 157, 161, 162, 168, 171, 172, 188, 191, 192, 202, 205, 208, 209, 211 ilâ 214, 216 ilâ 219, 240, 243, 264, 298, 301 ilâ 303, 305 inci maddelerinde, 312 nci maddenin ikinci fıkrasında, 313 üncü maddesinde, 314 üncü maddesinin birinci fıkrasında, 339 ilâ 349, 366, 367, 383, 394, 403 ilâ 408, 414 ilâ 418 ve 503 ilâ 506 ncı maddelerinde,

b) Askerî Ceza Kanununun 54 ilâ 62, 69, 76, 78, 79 ilâ 82, 85, 87 ilâ 102, 118, 121 ilâ 129, 131, 134, 135, 140, 148, 153, 159 ve 160 nci maddelerinde,

c) Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanununun 26 ilâ 30, 33 ve 36 ncı maddelerinde,

d) Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda,

e) Ateşli Silâhlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunun 12 nci maddesinde,

f) Orman Kanununun 91 ilâ 94, 104 ilâ 114 üncü maddelerinde,

g) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 inci maddesinde,

h) Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununda,

ı) Karararının Aklanmasının Önlenmesi-ne, 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunda, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununda ve 178 Sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 7 nci maddesinde,

i) Bankalar Kanununda,

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

j) Vergi, resim ve harçlara ilişkin kanunlarda

yer alan suçları işleyenler hakkında bu madde hükümleri uygulanmaz.

6. Daha önce şartla salıverilme hükümlerinden yararlandığı halde yeniden suç işleyerek hüküm giyenler ile daha önce çıkarılmış bir afftan yararlananlar, bu madde hükümlerinden yararlanamazlar.

7. Bu maddeden yararlanacaklar hakkında 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Ek 2 nci maddesindeki indirim hükümleri uygulanmaz.

8. Bu Kanunun yayımı tarihinden sonra, cezaevinin disiplinini bozucu hareketlerinden dolayı disiplin cezası alanlar, Ceza İnfaz Kurumları ile Tevkifevlerinin Yönetimine Dair Tüzük hükümlerine göre disiplin cezaları kaldırılmadığı sürece, bu madde hükümlerinden yararlanamazlar.

9. Haklarında yakalama, tutuklama veya mahkûmiyet kararı bulunup da firar halinde olanlar bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren bir ay içinde resmi mercilere başvurup teslim olmadıkları takdirde bu madde hükümlerinden yararlanamazlar.

MADDE 2. – 28.8.1999 tarihli ve 4454 sayılı Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanunun 1 inci maddesinin Anayasa Mahkemesince bir bölümü iptal edilen birinci fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“23 Nisan 1999 tarihine kadar sorumlu müdür sıfatı ile işlenmiş suçlar dahil, basın yoluyla veya sözlü veya görüntülü yayım araçlarıyla yahut miting, kongre, konferans, seminer, sempozyum, açık oturum veya panel gibi her türlü toplantılarda yapılan konuşmalarla işlenmiş olup; ilgili kanun maddesinde öngörülen şahsi hürriyeti bağlayıcı cezanın üst sınırı oni-

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 2. – Tasarının 2 nci Maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

ki yılı geçmeyen suçlardan dolayı oniki yıl veya daha az şahsî hürriyeti bağlayıcı bir cezaya mahkûm edilmiş bulunan kimselerin cezalarının infazı ertelenmiştir.”

MADDE 3. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

MADDE 3. — Tasarının 3 üncü Maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Tasarının 4 üncü Maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Bülent Ecevit

Başbakan

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

D. Bahçeli

Devlet Bakanı V.

Prof. Dr. N. Çağan

Devlet Bakanı

Prof. Dr. Ş. S. Gürel

Devlet Bakanı

M. Yılmaz

Devlet Bakanı

H. Gemici

Devlet Bakanı

F. Ünlü

Millî Savunma Bakanı

S. Çakınakoğlu

Maliye Bakanı

S. Oral

Sağlık Bakanı

Doç. Dr. O. Durmuş

Çalışma ve Sos. Gtüv. Bakanı

Y. Okuyan

Kültür Bakanı

M. İ. Talay

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

H. H. Özkan

Devlet Bakanı

Prof. Dr. T. Toskay

Devlet Bakanı

F. Bal

Devlet Bakanı

Prof. Dr. R. Mirzaoğlu

Devlet Bakanı V.

Prof. Dr. R. Mirzaoğlu

Devlet Bakanı

Prof. Dr. A. Çay

İçişleri Bakanı

S. Tantan

Millî Eğitim Bakanı V.

F. Ünlü

Ulaştırma Bakanı

Prof. Dr. E. Öksüz

Sanayi ve Ticaret Bakanı

A. K. Tanrıkulu

Turizm Bakanı

E. Mumcu

Çevre Bakanı

F. AYTEKİN

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

M. Yılmaz

Devlet Bakanı

M. Keçeciler

Devlet Bakanı

Y. Yalova

Devlet Bakanı

R. K. Yücelen

Devlet Bakanı

E. S. Gaydali

Adalet Bakanı

Prof. Dr. H. S. Türk

Dışişleri Bakanı

İ. Cem

Bayındırlık ve İskân Bakanı

K. Aydın

Tarım ve Köyişleri Bakanı

Prof. Dr. H. Y. Gökalp

En. ve Tab. Kay. Bakanı

M. C. Ersümer

Orman Bakanı

Prof. Dr. N. Çağan

